Tarihimizden İki Komik İdam

— *Sami Biber* · 18 Kasım 2016

''İdamın da komiği mi olurmuş'' Demeyin. Evet idamın da komiği var bizim tarihimizde.

Bu komik idamlardan birincisi Nef'i nin idamıdır.

Nef'i bilindiği gibi Erzurumludur ve Erzurumluların ifadesiyle Kor Gala'lıdır. Yani Hasankale, diğer adıyla Pasinler...

Asıl adı Ömer olan Nef'i , I. Ahmet zamanında İstanbul'a gelmiş ve oldukça eğitimli bir insan olduğu için çeşitli katiplik ve devlet memurluklarında bulunmuştur. II. Osman ve IV Murat Döneminde de çeşitli devlet hizmetlerinde bulunan Nef'i bir taraftan da özellikle hiciv türünde şiirler yazmış ve bu şiirleriyle padişah IV. Murat'ın iltifatına mazhar olmuştur. Ancak hicivleri oldukça sert ve dili oldukça sivri olduğundan zaman zaman zindana atılmış, her seferinde padişahın affı ile zindandan çıksa da dilini tutmayı, kalemini susturmayı asla düşünmemiştir. Öyle ki onun hicivlerinden zamanının müftüsü bile nasibini almıştır.

'' Müftü efendi bize kâfir demiş
Tutalım ben O'na diyem müselman(müslüman)
Lâkin varıldıktan ruz-ı mahşere
İkimiz de çıkarız orda yalan.''

Yine bir başka hiciv örneğine bakacak olursak; kendisine köpek diyen biri için söylediği hiciv örneği edebiyatımızın en bilinen dörtlüklerindendir:
Tahir Efendi bana kelp demiş
İltifadı bu sözde zahirdir
Maliki mezhebim benim zira
İtikadımca kelp tahirdir. (Tahir aynı zamanda temiz anlamına geldiğinden Nef'i bu şiirinde tevriye sanatını kullanarak köpeğin hem Tahir hem de temiz olduğunu ifade etmiştir.)

Nef'inin Padişah dışında neredeyse herkesi taşlaması üzerine IV. Murat ona şiir yazmayı yasaklamıştır. Bu yasak üzerine uzun süre şiir yazmayan (daha doğrusu yazdıklarını kimselere duyurmayan) Nef'iye bir gün yine padişah IV Murat '' Yeni hicivler yok mu?'' Diye sorar. Nef'i de '' Olmaz mı padişahım?'' Diyerek Sadrazam Bayram paşa aleyhinde yazdığı şiiri okur:

Gürci hınzırı a samsun-ı muazzam a köpek
Kande sen kande nigehbani-i alem a köpek

Vay ol devlete kim ola mürebbisi anun
Bir senin gibideni cehl-i mücessem a köpek

Ne gune kaldi meded devlet-i Al-i Osman
Hey yazuk hey ne musibet bu ne matem aköpek

Ne ihanetdür o sadra bu zamanda ki anun
Olmaya sahibi bir Asaf-ı kerem a köpek

Hidmet-i devlete sair vüzeradan göreler
Bir fürumaye koca ayuyı akdem a köpek

Bu mahlallerde ki Bagdadı ala şah-ı Acem
Arz-ı rumu ede teshir Abaza hem a köpek

Sattınız iki soysuz bir olup hanlığı
Kimseyietmedünüz bu işe mahrem a köpek

Paymal eylediniz saltanatın ırzını hem
Yok yere oldı telef ol kadar adem a köpek

Hiç hanlık satılır mı hey edebsiz hain
Tutalım olmamış ol fitne muazzam a köpek

Sen kadar düşmen-i devlet mi olur a hınzır
Ne turur saltanatun sahibi bilsem a köpek

Ehl-i dil düşmeni din yoksulu bir melunsun
Öldürürlerse eğer can-be-cehennem a köpek

Böyle kalur mu soysuzlar elinde devlet
Noldu ya gayret-i şahenşeh-i azam a köpek

Hak götürdü arabı gitti hele dünyadan
Kim götürse akabince seni bilmem a köpek

File nacar meger yükledeler tabutunu
Çekemez cife-i murdarunu adem a köpek

Filler de çekemezse ne acep laşeni kim
Var mı bir sencileyin div-i mülahhem a köpek

Sen soysuz eşek ol kirli orospu yaraşur
Bindürüp sırtına teşhir edersem a köpek.

Bu şiir aslında padişahın hoşuna gider. Lakin Siham-ı Kaza adlı eserinde yer yer alan bu şiir okunurken sarayın çatısına yıldırım düşer. Bunun üzerine padişah: ''Be uğursuz adam! Al kitabını uzaklaş buradan ki kaza oklarından (Siham-ı Kaza'dan) emin olalım'' Der ve Nef'iyi huzurundan kovar. Ancak bu şiir sadrazam Bayram Paşanın da kulağına gider ve ne de olsa padişahtan sonraki ikinci adam konumunda olduğundan sonunda padişahtan Nef'inin idamına dair fermanı alır.

. Hüküm verilmiş, mühür basılmıştır. Nef'i idam edilecektir. Darüssaade Ağası, affı için aracılık yapıp sadrazama mektup yazıyor... Nef'î başında durmuş, zenci ağayı seyrediyor... Az sonra bembeyaz kâğıda simsiyah mürekkep damlayınca, Nef'î kendini tutamıyor ve zenci ağaya dönerek ölümüne sebep olan latifesini yapıyor:
-Efendim, teriniz damladı.
Ağa, öfkelenip mektubu yırtarken, Nef'i cellâdın yağlı kemendine teslim edilir. İdam edilirken bile cellâdına:
-Yürü bre nabekar! Diyecek kadar cesurdur Nef'i.

''Darısı başına Sami Hoca !'' Diyen mi oldu yoksa kulaklarım mı çınladı?

Neyse herhalde kulaklarım çınladı. Ben ikinci komik idam olayına geçeyim:

Efendim sizlere dün (14.11.2016) ''Deyyus-u Ekber'' lakaplı İbşir Paşa'dan bahsetmiştim.

İbşir Paşa, Varvarî Ali Paşayı öldürdükten sonra Halep valiliğine atandı. Ancak Halep Valisi iken o da ayaklandı ve adı Celali isyancılarıyla birlikte anılmaya başlandı. Fakat yine de IV Mehmet zamanında saray kadınlarının be babüssaade ağalarının etkileriyle sadrazamlığa getirildi. Hatta I. Ahmet'in kızı Ayşe Sultan ile evlendirilerek sarayın damadı bile oldu. Ancak bu sadrazamlık dönemi uzun sürmedi.

Girit savaşındaki başarısızlıkları, kapı kullarına ayarı düşük altından para (maaş) vermesi gibi olumsuzlukları neticesinde kara Murat Paşa'nın organize ettiği bir yeniçeri isyanı neticesinde ancak altı ay sürdürebildiği sadrazamlıktan azledildiği gibi Padişah IV Mehmet, öldürülmesini emretti. Ancak padişah sadece İbşir Paşa'nın değil Şeyhülislam Esat Efendizade Ebu Sait Mehmet

Efendi'nin idamına da karar vermişti.

Araya giren devlet adamları, şeyhülislâmın affedilmesine muvaffak oldularsa da İbşir Paşa'nın idamına mani olamadılar. Sadrazam ve şeyhülislâm zindanda idamlarını beklerken bostancı başı geldi ve şeyhülislâm,- affedildiği müjdesiyle- zindandan çıkarıldı. Bu arada sadrazamın idamından önce, Mahmut Efendi isminde bir molla, dini telkin için zindana, sadrazamın yanına gönderildi.Lâkin cellâtlara, şeyhülislâmın affedildiği bildirilmediği için zindana gelen cellâtlar, karşılarında iki kişi görünce birini şeyhülislâm, diğerini sadrazam zannederek, kızılcık şerbetlerini ikram edip boğmak üzere üzerlerine atıldılar.
Evvelâ cellâtların kemendine teslim olan İpşir Paşa boğulduktan sonra sıra şeyhülislâm zannedilen Molla Mahmut Efendi'ye gelmişti. Lâkin Molla Mahmut Efendi bir türlü teslim olmuyor, bağırıp çağırıyordu. Cellatlar bu duruma şaşırdı:
''Sen bir din adamısın Efendi! Kadere rıza göster, metîn ol ki ölümün asan ola.'' Dediler
Mahmut Efendi de:
''Ben telkine geldiydim. İdamıma mucip ne?''
Dediyse de cellâtları inandıramadı. 'Padişah fermanıdır' deyip kemendi boynuna geçirdiler. Nihayet seslere koşan muhafızlar, hakikati cellâtlara anlatınca Mahmut Efendi son anda boğulmaktan kurtuldu. Hani biraz dişli çıkmasaydı, cellatlarla dişe diş bir mücadeleye girişmeseydi muhafızlar geldiğinde moku mokuna çoktan boğulmuş olacaktı. Nitekim muhafızlar gelip de durumu anlattıklarında dili ve gözleri dışarı fırlamış, rengi morarmaya başlamıştı bile. Yani ölümden kelimenin tam anlamıyla kıl payı kurtulmuştu.
Kan-ter içinde mücadele eden ve ölümlerden dönen Mahmut Efendi, İbşir Paşa için söylene söylene gitti:
-Fesuphanallah! Ne muzır adammış bu İbşir Paşa. Böyle herifin dirisinden de ölüsünden de uzak durmalı ki muzırratı dokunmaya...
Evet..Bu günlük de bu kadar.